טבי רישבא אמר שמואל אף [א]גידולי תרומה תרומה בו ביום גזרו מ"ט א"ר חנינא גזירה משום תרומה טהורה ביד ישראל אמר רבא אי דחשידי להכי אפרושי נמי לא ליפרשו (אלא אמר רבא ישראל) כיון דאפשר למעבד חטה אחת כדשמואל ולא קעביד הימוני מהימני אלא גזירה משום תרומה טמאה ביד כהן דילמא משהי לה גביה ואתי לידי תקלה: ואידך אמר ר' חייא בר אמי משמיה דעולא אף מי שהחשיך לו בדרך נותן כיסו לנכרי בו ביום גזרו: ואידך אמר באלי אמר אבימי סנוותאה פתן ושמנן ויינן ובנותיהן כולן מי"ח דבר הן הניחא לרבי מאיר אלא לר' יוסי שבסרי הויין איכא הא דרב אחא בר אדא דאמר רב אחא בר אדא אמר ר' יצחק גזרו על פתן משום שמנן ועל שמנן משום יינן על פתן משום שמנן מאי אולמיה דשמן מפת אלא גזרו על פתן ושמנן משום יינן ועל יינן משום בנותיהן ועל בנותיהן משום דבר אחר ועל דבר אחר משום דבר אחר מאי דבר אחר אמר רב נחמן בר יצחק גזרו על תינוק נכרי שמטמא בזיבה שלא יהא תינוק ישראל רגיל אצלו במשכב זכור אי הכי לר"מ נמי תשסרי הויין אוכלין וכלים שנטמאו במשקין בחדא חשיב להו:

מתני' ב"ש אומרים אין שורין דיו וסמנים וכרשינין אלא כדי שישורו מבעוד יום וב"ה מתירין ב"ש אומרים אין נותנין אונין של פשתן לתוך התנור אלא כדי שיהבילו מבעוד יום ולא את הצמר ליורה אלא כדי שיקלוט העין וב"ה מתירין ב"ש אומרים אין פורסין מצודות חיה ועופות ודגים אלא כדי שיצודו מבעוד יום וב"ה מתירין ב"ש אומרים אין מוכרין לנכרי ואין טוענין עמו ואין מגביהין עליו אלא כדי שיגיע למקום קרוב ובית הלל מתירין ב"ש אומרים אין נותנין עורות לעבדן ולא כלים לכובס נכרי אלא כדי שיעשו מבעוד יום ובכולן בית הלל מתירין עם השמש

טבי. שם האיש: **רישבא.** פורש נשבין לצוד חיה ועוף: **גידולי תרומה.** אם זרעה ואפי' דבר שזרעו כלה כגון תבואה וקטנית: **תרומה טהורה ביד ישראל.** ועינו צריך ליתנה לכהן וזורעה לבטלה מתורת תרומה: **אי דחשידי להכי אפרושי נמי לא ליפרשו.** אלא חטה אחת מן הכרי כדשמואל ומדאפרשו ש"מ לא חשידי: **משום תרומה טמאה ביד כהן.** שאסורה באכילה וכא לזורעה וגזור שמא בשמה הראשון והרי היא תרומה טמאה דחיישינן דילמא משהי לה עד זמן זריעה ואתי למיכל בטומאתה: **נותן כיסו לנכרי.** ולא יטלטלנו פחות פחות מד' אמות: **סנוותאה.** שם מקום: **ובנותיהן.** במס' ע"ז פרכינן בנותיהן דאורייתא נינהו: **כולן מי"ח דברים הן.** והא כולהו חדא היא דגזרו על פיתן משום שמנן ועל שמנן כו' כדלקמן: **הניחא לר"מ.** דמני להו להא דמניח כלים תחת הצינור הוו להו י"ח ט' דפסלי תרומה ואין קורין ואין פולין הא חדסר פשו להו ז' ליטר ומרדע ובנות כותים וכולר וגידולי תרומה ונותן כיסו ופיתן ושמנן חדא: **איכא הא.** דמוסיף רב יצחק אלאבימי על דבר אחר משום ד"א: **ועל בנותיהן משום ד"א.** ע"ז. ועוד גזרו על ד"א שלא הוזכר כאן: **שמטמא בזיבה.** ואפילו אינו זב: **אוכלין וכלים.** שנטמאו במשקין חדא חשיב להו: **מתני' סמנין.** לצבע: **כרשינין.** למאכל בהמה ביצ"א בלע"ז: **וב"ה מתירין.** משנתן את המים מבעוד יום: **אונין.** אריש"א והן אגודות של פשתן מנופץ ונותנין אותו בקדרה לתנור ומתלבן: **שיהבילו.** שיתחממו (א): **העין.** הצבע. שיקלוט מבעוד יום: **מתירין.** לתתה מבעו"י והיא קולטת כל הלילה: **ולא טוענין עמו.** על החמור: **ולא מגביהין עליו.** משאוי על כתיפו. דנראה כמסייעו להוליך בשבת: **אלא כדי שיגיע למקום קרוב.** כלומר שיהא המקום קרוב שיוליכנו שם מבעו"י:

כיון דאפשר למיעבד כשמואל מהימני. הקשה ריב"א תרומת מעשר דלא אפשר להו למיעבד כשמואל ליגזור ותירץ ר"י דמ"מ אמת הוא שגזרו אף על גידולי תרומה גדולה ורוצה לפרש טעם כבולן: ומהר"ם אמר דתרומת מעשר מהימני הלוים דאין נותנין מעשר אלא לחברים וריב"א תירץ דאותן שהיו חשודים לא היו מפרישין כלל כדאמ' בסוטה וחברים שהיו מפרישים מהימני [תוס' ישנים]: **דילמא** משהי ליה גביה ואתי ביה לידי תקלה. פי' בקונטרס ולכך גזרו דאפי' יזרענה דהוי טמאה וקשה לר"י דאמר בהדיא בפרק כל שעה (פסחים דף לד. ושם) שתילי תרומה טמאה טהורים מלטמא ואסורין מלאכול פי' לזרים כדמפרש התם אלמא לכהנים שרי וי"ל כיון דאין נאכלין לזרים משום ריוח פורתא שמטהרין לא משהי גביה והא דהכא חיישינן לתקלה ובספ"ק דפסחים (דף כ:) אמרי ב"ה תעשה זילוף איכא למימר דהכא מודו ב"ה דפעמים שצריך להשהות שנה שלימה עד זמן זריעה: **על** פתן ושמנן משום יינן. הקשה ריב"א מ"ש שהחמירו טפי ביין לאסור בהנאה מפת ושמן ותירץ מפני שהיין משמח אלהים ואנשים והיו רגילין לנסכו אפי' שלא בפני נכרי הואיל והוצרכו לאוסרו משום בנותיהם נתנו בו חכמים דין וחומר יין נסך ממש כיון דפעמים היו מנסכין אותו אפי' שלא בפני נכרי: **הניחא** לר' מאיר אלא לרבי יוסי שבסרי הויין. ה"מ נמי למימר אלא לר' טרפון מאי איכא למימ' רש"י חשיב אין פולין ואין קורין בתרתי וכן משמע מדקתני בברייתא אלו מן ההלכות ולא קתני בברייתא אלא הנהו תרתי והא דלא חשיב מבחין בין בגדו לבגדי אשתו ושמש הבודק כוסות וקערות לאור הנר הנך נפקו מכלל הני תרתי שהן עיקר מיהו קשה דלא מני רש"י הך דלא יאכל הזב עם הזבה דודאי מי"ח דבר הוה דקתני לה במתניתין בהדיא ולפי זה אוכל ראשון ואוכל שני חדא חשיב להו א"נ הכא ראשו ורובו במים שאובין וטהור שנפלו כו' חשיב חדא משום דאי לא הא לא קיימא הא כי היכי דפתן ושמנן ויינן ובנותיהן חשיב גזירה אחת והיא דלא יאכל זב פרוש עם זב עם הארץ דקתני עלה בתוספתא אלו מן ההלכות איכא למימר דהוי בכלל לא יאכל הזב עם הזבה: **ועל** בנותיהם משום דבר אחר. ואם תאמר הניחא למ"ד דמפרש בפרק ב' דמסכתא ע"ז (דף לו:) דעל בנותיהם גזרו יחוד דשייך למיגזר משום נכרי אלא למ"ד דעל בנותיהם גזרו נדות מה שייך הך גזירה לנכרי וי"ל דע"י שגזרו עליהם נדות יפרשו ממגען ולא יטמעו בהם כ"כ: **אונין.** פי' בקונ' נותנים בתנור א)ומתלבן וכן משמע בפ"ב (דף מ:) דאמרי' האונין של פשתן משילבנו: **אין** פורסין מצודות כו'. אע"ג דבשבת נמי אם פירש מצודה אינו חייב חטאת שאינו יודע אם יצוד אם לאו מ"מ גזרו לפרוש מצודה דפעמים אתי לידי חיוב חטאת כגון שבשעת פריסתו יצוד דהכי קתני בתוספתא הפורש מצודה לבהמה או לעוף ונכנס לתוכה חייב: **אלא** כדי שיצודו. וא"ת מנא ידע מתי יצא החיה וי"ל דבירושלמי מוקי לה בפורש בחורשין דמלוין שם חיותא ומיירי בענין זה שלא יוכל ללכוד במצודה אלא א' או ב' דהא מה מועיל שיצודו מבעוד יום אם יכול לצוד גם משחשכה: **אין** מוכרים לנכרי. אף על גב דאי עביד להו בשבת לא מיחייב חטאת מ"מ מאחר שהנכרי מחמר או עושה בשבת בידים דבר שישראל אסור מן התורה גזרו רבנן עם חשכה כדפירש בקונטרס משום דמיחלף בשלוחו אבל בהנך דברים דרישא שאינו עושה בשבת איסור בידים לא גזרו אי לאו דמיחייב חטאת והיינו טעמא דאין נותנין עורות לעבדן: **אין** נותנין עורות לעבדן וב"ה מתירין. מכאן היה נראה לר"ת להתיר על ידי קבלנות נכרי לבנות בשבת ועוד מביא ראיה מריחים דשרי ב"ה אליבא דרב יוסף בגמ' דמתירין להניח שם חיטין מבעוד יום ויניחנו כל השבת כל שכן קבלנות על ידי נכרים דשרי ואינו ראיה דידעי כ"ע שהריחים טוחנות מעצמם וידעי נמי שהחטין הושמו שם מע"ש אבל קבלנות יאמרו שלוה להם בשבת לעשות ועוד מביא ראיה מסוף פ"ק דע"ז (דף כא: ושם) דאמר רשב"ג משכיר אדם שדהו לנכרי מ"ט אריס אריסותיה קעביד וה"נ קבלנותיה קעביד ואף על גב דר"ש בן אלעזר פליג עליה קיימא לן כרשב"ג דסתם מתני' כוותיה והא דאמרינן במ"ק (דף יב. ושם) מקבלי קבולת בתוך התחום אסור חוץ לתחום מותר מוקי ר"ת התם כולה שמעתיה באבל ולכך החמיר ול"נ דהתם איכא דמחמרי בחול המועד טפי מבאבל ואפילו למאן דמחמרי טפי באבל מבחול המועד מודה בשבת דחמיר טפי ונראה לר"י דהא דשרי בשמעתין עורות לעבדן היינו בתלוש דלא מפרסמא מילתא שהנכרי עושה מלאכה בביתו ולא ידעי שהוא של ישראל וכן נמי אמר במ"ק (דף יא: ושם) גבי אבל מלאכתו ביד אחרים בביתו לא יעשו בבית אחרים יעשו אבל קבלנות דמחובר דהוי ברשות ישראל דמפרסמא מלתא אסור בתוך התחום דהרואה יאמר שכירי יום נינהו והכי משמע בירושלמי דפירקין דקאמר התם אומני נכרים שהן עושים עם ישראל בתוך ביתו אסור בתוך ביתם מותר אמר ר' שמעון בן אלעזר בד"א בקבולת אבל

עין משפט נר מצוה

קכח א מיי' פי"א מהל' תרומות הלכה כא:
קכט ב מיי' פי"ז מהל' מאכלות אסורות הלכה כו יב סמג לאוין קמח טוש"ע יו"ד סימן קיב סעיף א:
קל ג מיי' פי"א שם הלכה ג סמג לאוין קמח טוש"ע יו"ד סימן קנג סעיף א:
קלא ד מיי' פי"ב מהל' איסורי ביאה הל' א סמג לאוין קיב טוש"ע אה"ע סי' טז סעיף א:
קלב ה מיי' פ"ד מהל' איסורי ביאה הל' ד ופ"ח מהל' טומאת מת הלכה יד ופי"ג מהלכות משכב ומושב הלכה י:
קלג ו מיי' פ"ג מהלכות שבת הלכה ב' ופ"ו שם הלכה יא סמג לאוין סה טור שו"ע או"ח סימן רמד סעיף א וסימן רנב סעיף א ב:

◆

מוסף רש"י

גידולי תרומה תרומה. אפילו בדבר שזרעו כלה, כגון חיטין או לעגות שומין (פסחים לד.) דאין גדולי היתר מעלין את האיסור (נדרים נט.). **דאפשר למעבד חטה אחת.** דהא לא אתפרש שיעורא לידה אלא ראשית דגנך כתיב ואפילו כל דהו, ורבנן הוא דאמרי עין יפה אחד מארבעים, עין רעה אחד מששים, בינונית אחד מחמישים (ע"ז עג:). **נותן כיסו לנכרי.** מבעוד יום (לקמן קנג.). **שמטמא בזיבה.** אפילו לא ראה גזרו עליו להיות כזב (ע"ז לו.).

◆

תוס' ישנים

א) וריב"א נראה לפרש שנותנין אותן בתנור כדי שייבשו כשמעלן מן המשרה ויש בו איסור בישול כיון שמיבשו מתרכך מחמת הלחלוחית וכדאמר [לקמן עד:] האי מאן דשדי סיכתא לאתונא חייב משום מבשל:

◆

רב נסים גאון

אלא אמר רבה ישראל כיון דאפשר למיעבד כשמואל ולא קא עבדי, דאמר שמואל חטה אחת פוטרת את הכרי, ותמצא במס' קידושין (דף נח:) בסוף האיש מקדש, במסכת א) בכורות בפרק יש בכור לנחלה ובשחיטת חולין בפ' ראשית הגז (דף קלז:). **ואידך אמר באלי** ביותאה משמיה דרב פיתן ושמנן ויינם ובנותיהם כולן אסורין משמונה עשר דבר. תמצא בפ' אין מעמידין בהמה (ע"ז דף לו:) כבר הודו ואמרו בנותיהן דאורייתא היא דכתיב (דברים ז) לא תתחתן בם, והזכיר בזה העינין הרבה פנים ולא נתקיימו, וביררו בסוף הדברים דאורייתא יחוד דאשת איש, אתא דוד גזר אפילו יחוד דפנויה, אתו איהו גזור אפילו יחוד דגויה. ונתבאר עוד בזה הפרק כי תינוק נכרי מטמא בזיבה בן ט' שנים ויום אחד, לדבריהם אימתי ראוי לביאה בן ט' שנים ויום אחד אימתי מטמא בזיבה בן ט' שנים ויום אחד.

א) לפנינו לא נמצא בפ' יש בכור מימרא דשמואל הלזו רק הוא בפ"ו ד' עג ע"ב.

מסורת הש"ס

א) [תרומות פ"ט [מ"ד] פסחים לד. נדרים נט.], ב) רש"ל מ"ז, ג) [קידושין נח: ע"ז עג: חולין קלז:], ד) אלא אמר רבה כצ"ל רש"ל, ה) לקמן קנג., ו) ע"ז לו. ע"ש, ז) [נ"ז שם: ע"ש], ח) [דף לו:], ט) נ"א אוכלין וכלים מטמאין משקין ע' מהרש"א, י) [וע"ע תוס' ב"ק קטו: ד"ה אתן], כ) [כד"ה אריסא].

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שיהבילו שיתחממו הס"ד ואח"כ מתחיל הדיבור שיקלוט. מבעוד יום הוא סו"ד ואח"כ מ"ה העין הצבע:

◆

גליון הש"ס

רש"י ד"ה שמטמא בזיבה ואפי' אינו זב. עיין מהרש"א לקמן דף קל ע"ב בתוד"ה שהיה מונח:

◆

לעזי רש"י

ביצ"א [ויצ"ש], אלום. אריש"א [רישטי"ש]. אגודות פשתן סרוק.

◆

רבינו חננאל

גידולי תרומה תרומה. אסיקנא משום תרומה טמאה ביד כהן, אבל משום טהורה ביד ישראל לא, פי' דאפשר למעבד כדשמואל דאמר חטה אחת פוטרת את הכרי, ומפורשת הא דשמואל בסוף ע"ז. הא דאמר עולא, והא דאמר באלי, פשוטות הן. י"ח דברים שגזרו בו ביום אילו הן שפוסלין את התרומה, האוכל אוכל ראשון או אוכל שני, אע"ג דסוגיין הכא כר' יהושע דאמר זה וזה שני הוא, הא מיפרש בשחיטת חולין פרק השוחט (דף לג:) כימרא דרבה בר בר חנא (דילג) האוכל אוכל אוכל ראשון והאוכל אוכל שני כי שונים הם, והשותה משקין טמאים, והבא ראשו ורובו במים שאובין, וטהור שנפלו עליו על ראשו ועל רובו ג' לוגין מים שאובין, והספר והידים. אבל טבול יום לא, דאמרינן (פוסל האוכלין) סמי מיכן טבול יום, כלומר טבול יום אינה גזירה אלא מן התורה פוסל. האוכלין והכלים לר' מאיר דמחשב להו בחדא, הרי ח' דברים הללו שפוסלין את התרומה גזרו בו ביום. ועוד גזרו עשרה אחרים ואלו הן המניח כלים תחת הצינור, וכל המטלטלין מביאין הטומאה והבוצר לגת, וגדולי תרומה, ומי שהחשיך, ופיתן, ושמנן, ויינן, ובנותיהן, ודבר אחר הרי י"ח דברים אליבא דר' מאיר. ולר' יוסי דאמר כי המניח כלים תחת הצינור לא גזרו בו אלא עדיין הוא מחלוקת, פיתח זה ומחשב זה אוכלין והכלים שנטמא במשקין שנים, הרי גם לר' יוסי י"ח דבר שגזרו, ובנות כותים נדות מעריסתן, ותינוק נכרי שיהא מטמא בזיבה כדי שלא יהא תינוק ישראל רגיל אצלו בעבירה. ירושלמי ר' אליעזר אומר בו ביום גדשו סאה להבית מלאה אגוזים כל מה שאתה נותן לתוכה שומשומין מחזקת, פי' הוסיפו גזירות לגדור גדרות. ר' יהושע אומר בו ביום מחקו סאה, לא הוסיפו ולא גרעו אלא התירו המותר ואסרו האסור להבית מלאה שמן אם יתן לתוכה מים מקיא השמן. תני רשב"י בו ביום גזרו על פיתן, ויינן, וגבינתן, וחמצן, וציריהן, ומורייסן, וכבושיהן, ושלוקיהן, ומלוחיהן, ועל החליקה, ושחיקה, וטיסני, ועל לשונם, ועל עדותן, ומתנתן, ובכוריהן, ובניהן שנטמאו בזיבה מבן ט' שנים ויום אחד כדי שלא יהא תינוק ישראל מצוי אצלו במשכב זכור, ובנותיהן מבת ג' שנים ויום א', פת עימעמו עליה והתירוה במקום שאין פת ישראל מצויה מפני חיי נפש. שמן רבי ובית דינו התירוהו מפני שלא פשט איסורו ברוב ישראל, ופירושו במסכת ע"ז. רבי חייא רבה מפקד לרב אין את יכול מיכל כל שתא בטהרה אכול, ואין לא תהא אכול ז' יומין בשתא, מיכן היה ר' פנחס בן יאיר אומר זריזות מביאה [לידי נקיות, נקיות מביאה] לידי טהרה, טהרה מביאה לידי קדושה, קדושה מביאה לידי ענוה, ענוה מביאה לידי יראת חטא, יראת חטא מביאה לידי חסידות, חסידות מביאה לידי רוח הקודש, רוה"ק לידי תחיית המתים, תחיית המתים לידי אליהו זכור לטוב. זריזות לידי נקיות שנאמר וכלה מכפר, נקיות לידי טהרה שנאמר וכפר עליה וטהרה וגו'. אמר ר' משום ר"מ כל הקבוע בא"י ואוכל חולין בטהרה ומדבר בלשון הקודש וקורא את שמע בבקר ובערב מובטח לו שהוא בן העולם הבא. אילו כולן שנינו במשנתנו, כגון שריית דיו, ונתינת אונין של פשתן לתנור וכיוצא בהן, הלכתא כב"ה דמתירין עם השמש.